

minőségű papír és csökkent terjedelem mellett is csak nagy ráfizetéssel tudta az Egyesület a lapot megjelentetni.

A külön számként mellékelte nagyterjedelmű Wahlner-féle bányastatisztikákhoz a Pénzügyminisztérium évenként 10 000 koronás költség hozzájárulást adott.

Az I. világháború után a lap anyagi helyzete tartósan kedvezőtlenül alakult egészen az 1930-as évek végéig. Ennek okai: a magas papírár és nyomdaköltség, lényegesen csökkent taglétszám, a viszonylag alacsony tagsági díjak, ugyanakkor a változatlan terjedelem. Ebben az időszakban a lap 700—800 példányban jelent meg.

Az 1930-as évek végén *Jakóby* kezdeményezésére hirdetések révén (ezekben az években a lapban 8—10 oldalnyi a hirdetés), a lap anyagi helyzete megjavult, sőt 1941 körül már minden évben jelentős felesleggel (1943-ban pl. 30 000 P) zárult. A felesleget a lap az Egyesület részére engedte át.

1946—1948 közt a szerény terjedelmű lap fenntartása is állandó anyagi nehézséget okozott, jöllehet az Egyesület taglétszáma fokozatosan növekedett. Az 1950-től jelentősen növelt terjedelmű

lap, majd 1951-től a két lap fenntartása csak a MTESZ-en át kapott jelentős anyagi támogatás révén volt lehetséges. Ez a helyzet jelenleg is, annak ellenére, hogy a kb. 4500 főnyi taglétszámnak megfelelően, az egyesületi tagokon kívüli előfizetőket is figyelembe véve, a *Bányászati Lapok* 3400, a *Kohászati Lapok* 2600 és az *Öntöde* 460 példányban jelenik meg. A viszonylag szerény (havi 10 Ft-os) tagdíjnak 80%-át fordítja ugyanis az Egyesület a lapok fenntartására. Ez az összeg azonban a példányszámmal arányosan jelentkező igen jelentős papír- és nyomdaköltség miatt ma sem fedezi a teljes lapkiadási költségeket.

IRODALOM

- [1] *Bányászati és Kohászati Lapok* 1868—1950, *Bányászati Lapok* 1951—1967, és a *Kohászati Lapok* 1951—1967. éviszámai.
- [2] *Jakóby László*: A *Bányászati és Kohászati Lapok* és az Országos Magyar *Bányászati és Kohászati Egyesület* története Bp. 1943.
- [3] *Jakóby László*: A *Bányászati és Kohászati Lapok* alapításának története és első negyedszázados története. BL 1956. 4—11. sz. 1957. 1. sz.
- [4] *Kosáry Domokos*: A *Bányászati és Kohászati Lapok* alapításának és első éveinek történetéhez. BKL 1968. 1. sz.

A Bányászati és Kohászati Lapok alapításának és első éveinek történetéhez

Dr. KOSÁRY DOMOKOS

662+669(05), 1868*

A *Bányászati és Kohászati Lapok* alapításáról és első negyed századának történetéről már sokmindent elmondott *Jakóby László* gondos tanulmányában, amely egy jó évtizeddel ezelőtt látott napvilágot e lap hasábjain [1]. Az ott olvasható részletekre nem szükséges újra visszatérnünk. Azóta azonban *Péché Antal* irathagyatékából néhány újabb adat is előkerült, amelynek segítségével közelebbről, jobban meg tudjuk világítani a *Bányászati és Kohászati Lapok* alapításának és első szerkesztőváltásának történetét. Az alábbiakban, kiegészítéssel, ezeket az adatokat szeretnénk, a lap centenáriuma alkalmából, nyilvánosságra hozni.

Jakóby elmondta, hogy *Péché*, mint „európai műveltségű és felkészültségű bányamérnök”, aki előbb 1848/49-ben vitt szerepet, majd „nehéz és zaklatott” évek után 1867-ben a pénzügyminisztériumban kapott pozíciót, „minden anyagi támogatás nélkül, a kezdeményezés lázától fűtötten, teljesen önjerejéből” indította meg a folyóiratot, amelynek első száma 1868 jan. 15-én látott napvilágot.

Tegyük hozzá, amiről *Péché* nem beszélt, és amiről így életírói sem tudtak eddig, de ami korábbi, 1867 őszi próbálkozásainak ismeretében világosan megállapítható: a lap megindítására, így, önjerejéből, a saját minisztériumától kapott elutasítás után, annak ellenére vállalkozott.

Péché 1867 tavaszán, az új minisztérium megalakulásakor, egyelőre titkári rangban került a

bányászati osztályra. *Graenzenstein Gusztáv* hívta oda, aki még az 1849-i minisztériumból ismerte őt, és aki most, a továbbiak során, korai haláláig (1870) sokban támogatta *Péché* terveit. Ami nem is volt szükségtelen, tekintve, hogy *Péché*, mint nem-nemes származású, vagyontalan, modern műveltségű, értelmiségi szakember, kezdettől fogva előre mutató, hangsúlyozottan polgári-nemzeti jellegű javaslatokkal lepte meg a minisztérium felső vezetését, ahol, mint az egész kormányban és az országgyűlésen mindenütt, döntő súllyal a volt feudális uralkodó osztály, a nagybirtokosok és nemesek befolyása és szemléletmódja érvényesült.

Péché törekvései közé tartozott, sok egyéb között, a korszerű színvonalú magyar szakmai műveltség, s ennek eszközeül a magyar szaknyelv, szakirodalom és vele szakfolyóirat megteremtése is.

Ez utóbbi célt először a nemrég alakult *Magyar Mérnök Egylet* bányász-tagjaként próbálta megvalósítani. Az Egylet eddig a *Magyarország Anyagi Érdekei* c. nemzetgazdasági hetilapot tekintette közlönyének. Azon belül rendelkezett külön rovattal. Most, 1867 júniusában, elhatározta, hogy saját lapot indít [2]. *Péché* közlőre figyelte azon előkészítő tárgyalásokat, amelyek eredményeként a Mérnök Egyesület Közlönye egy másik folyóirat rovatából önálló lappá vált. S e lapot a maga részéről sietett odaadóan támogatni. Legelső munkatársai közé tartozott, mivel eleinte ezen belül igyekezett szóhoz juttatni a bányász-

tot. Mindjárt az első számban, amely 1867. szept. 6-án került a közönség elé, ott olvasható az ő tanulmánya is „A zúzérczek előkészítésénél eredő fogyatékokról” [3]. Nem sokkal utóbb, még 1867 őszén, egy másik közleménye is megjelent azon kísérletekről, amelyeket a Rittinger-féle „két oldalon öntő, zártvízű köpükkel” végeztek Nagyágon. Nem véletlen, hogy mindkét cikk az ércelőkészítés körébe vág. Péch az előző évben, 1866-ban írta meg magyar nyelvű ércelőkészítéstanát. Kéziratát most, 1867. jún. 14-én nyújtotta be *Lónyay Menyhért* pénzügyminiszterhez [4]. A kiadáshoz kért támogatást, — nem pénzt, hanem csak jóállást, amelyhez *Heckenast* kiadó ragaszkodott — *Lónyay* elutasította, mire Péch előfizetőket gyűjtve, kiadta a könyvet saját maga, a szerényebb *Khór* és *Wein* nyomdávalalattal.

Nem mondható, hogy a Mérnök Egyesület Közlönye mellőzte volna, mint mostoha testvért, a bányászatot. Helyet adott neki a cikkek és ismertetések között. A külföldi folyóiratok szemléje során is kitért néhány bányász-vonatkozásra. Csak-hogy ez még nem volt elég, sem a hazai bányászat problémáinak és a külföldi technika új vívmányainak megvitatására, sem pedig a magyar bányászati ügyvitel, a szaknyelv és szakirodalom kifejtésére. 1848 ezirányú próbálkozásai a bukás után megszakadtak. A bányák, üzemek apparátusa németül tanulta meg s használta továbbra is a fogalmak, eljárások, gépi eszközök nevét. S ha szaklapot akart olvasni, a bécsi bányászati és kohászati folyóiratot vette kézbe. A Mérnök Egyesület Közlönye is kezdett német—magyar szójegyzékeket közölni „építészeti műszavak” cím alatt, annak jeléül, hogy ilyen szükségletek más szakmák terén is felmerültek. De meddig kell a bányászatnak várnia, míg a sor, a legjobb akarat mellett is, végre rákerül? Az erdészeti már 1862 óta rendelkezett *Erdészeti Lapok* címen saját magyar folyóirattal, amelyet *Divald Adolf* (Péch minisztériumi hivaltársa) és *Wagner Károly* adott ki. Ha a Mérnök Egyesület Közlönye ki tudott lépni egy másik lap rovatából, hogy önálló életre keljen, ugyanígy viszont most ebből, ennek bányászati rovatából kiléphetne, a specializálódás útján tovább haladva, a bányászat és kohászat önálló lapja is.

Így jutott el Péch igen hamar, már 1867 őszén, a Bányászati és Kohászati Lapok, mint önálló, magyar szakmai orgánium létrehozásának gondolatához. S az eszmét habozás nélkül tette akarta váltani. Az új lap azonban, szűkebb szakmai körben, az egész mérnök-társadalom közlönyénél nyilván kevesebb előfizetőre számíthatott. Ezért Péch először, igen érthetően, kedvezőtlen tapasztalatai ellenére, a minisztériumtól próbált a vállalkozás számára támogatást szerezni. Igen érthetően, mondjuk ismét, hiszen a lap fontos segítőnek ígérkezett a hazai bányászat újjászervezésének és egyben szakmai korszerűsítésének azon nagy munkájában, amely, polgári-nemzeti szempontból, a minisztérium feladatai közé tartozott.

Péch 1867 nov. 15-én nyújtotta be javaslatát a minisztériumnak. A beadott példány nem került elő azon töredékes anyagból, amely a bányászati osztály iratainak 1944 őszi pusztulása után meg-

maradt. Péch sajátkezű fogalmazványa azonban ma is megtalálható kézirati hagyatékában [5]. Ennek alapján közöljük itt, teljes szövegben, a Bányászati és Kohászati Lapok alapítása történetének ezt az eddig ismeretlen dokumentumát:

Indítvány

egy magyar bányászati szaklap kiadása tárgyában

Mikor a magyar mérnök egyesület közlönye megindult, ezen lap választott, mint a bányászatot legközelebb érdeklő, a m. k. pénzügyminisztérium által bányászati közlönyül is, és a hivatalok utasítottak, hogy összesen 60 példányra előfizessenek.

A mérnök egyesület közlönye minden tekintetben megfelel ugyan feladatának, eddigi két füzeté különféle mérnöki és gépészeti tárgyokról kitűnő cikkeket mutathat fel; terjedelme azonban ezen lapnak távolról sem elegendő arra, hogy a mérnöki tudomány sokfélesége mellett a mérnöki közönséget átaljában legkevésbé érdeklő bányászati, kohászati, földtani s vegyészeti dolgozatoknak lapjain nagyobb tért engedhetne, s tökéletesen megfelelné azon szükségnek, melyet egy magyar bányászati szaklapnak pótolni kellene.

Egy magyar bányászati szaklapnak ugyanis feladata lenne bányászati irodalmunk mostani hiányait pótolni, megállapítani az idővel létrejövő bányászati irodalom műszavait, terti nyitni kitűnőbb magyar szakférfiainknak, hogy tanulmányaikat s tapasztalataikat a közjó érdekében közzé tehessek, megvitathassák mindazon kérdéseket, melyek időszerint felmerülnek, s alkalmat leljenek, hogy e kérdésekhez mindenki, ki arra képesnek érzi magát, hozzászólhasson.

Egy második feladata lenne az említett szaklapnak, hogy hazai bányászatunkat ismertesse, egyes bányák, kohók s más, a bányászathoz tartozó művek leírását adja, nevezetesebb tüneményeket köztudomásra hozzon, és átaljában alkalmat szolgáltasson szakférfiainknak, hogy valójában létező példákban láthassák, mi módon vétettek tekintetbe különböző helyeken azonos vagy különböző viszonyok, és hogy kevés költséggel megismerkedhessenek lassanként hazai bányászatunk egész terjedelmével és minőségével.

Egy harmadik feladata szaklapunknak az volna, hogy a külföldi szaklapokban felmerülő érdekes jelenségeket ismertesse, külföldi jelesebb bányák s intézetek leírását adja, a legújabb találmányokat regisztrálja, s magyar bányászaink elé oktató és buzdító példákat terjesszen.

Egy negyedik feladata lehetne végre a hivatalos hirdetések s magán értesítések és terményárak közlése.

Hogy azonban a kérdésben levő lap ezen feladatát minél tökéletesebben teljesíthesse, okvetetlen megkívántatnék, hogy lehetőleg elterjedve legyen s mindenki által olvastassék, kit a bányászat érdekel;

e végre pedig, tekintve bányászati hivatalnokaink csekély fizetését, mulhatatlanul szükséges lenne, hogy a lap ára a lehető legolcsóbb legyen, s évenként a 4 ftot meg ne haladja.

Miután *Zsigmondy* Bányatana [6] eddig mintegy 250 példányban kelt el, s alulírt előadó az

ércek előkészítéséről írt művére 243 aláíró nyert, reménylhető, hogy ha a lapra negyedévenként előfizetés nyitattik, legalább 300 előfizető jelentkeznék; egy évben tehát 1200 ftot lehetend előfizetés útján fedezni.

De ezen összeg a lap kiadhatására nem elegendő, mint a következő költségvetésből kitűnik:

havonként 2 ívnyi szöveg nyomtatása	40 ft.
rajzmelléletek	60 ft.
lap küldése s csomagolása	10 ft.
írói díj eredeti cikkekért	20 ft.
írói díj fordítmányokért	10 ft.
egy rajzoló segéd napidíja	30 ft.
összesen havonként	170 ft.

tehát évenként mintegy 2000 ft., s így évenként mintegy 800 ft., s előre nem számított kiadásokat is tekintetbe véve, mintegy 1000 ft. lenne másként fedezendő.

Ezen hiányt kétféleképpen lehetne fedezni: vagy az által, hogy a lap ára 4 ftról 8 ftra határozatják, mint a bécsi bányászati szaklapé, vagy pedig az által, hogy a m. k. Pénzügyminisztérium saját iroda költségeinek rovására fedezné az említett 1000 ftot.

Az első mód nem ajánlható, mert a szerint lapunk aránylagosan igen drága lenne; a bécsi bányászati szaklap havonként 4 íven jelenik meg, magyar lapunk ellenben havonként csak 2 ívre tervezetik; a bécsi mellett ugyan nem adatnak rendszeresen rajzmelléletek, de minden év végével *Rittinger* közleményei számos rajzokkal ellátva ingyen küldetnek meg az előfizetőknek, ennél fogva ára a magyar lapra nézve ajánlottal aránylagos.

Bányászati iparunk érdekében előadó ennél fogva legcélszerűbbnek tartaná, ha a m. k. Pénzügyminisztérium indítatva érezné magát a lapot évenként 1000 ftnyi segélyezésben részesíteni.

A mi a szerkesztést illeti, ezt előadó szívesen elvállalja minden díj nélkül, a nyomtatást pedig a költségek megtérítése mellett talán elvállalhatná a m. k. egyetemi nyomda.

Előadó meg van győződve, hogy egy bányászati közlöny általános örömmel fogadhatnák szaktársaink által s élénk pártolást találna bányász iparosaink körében, ennél fogva csak azon megjegyzést bátorodik tenni előadó, hogy célszerű lenne, ha a bányászati közlöny az új év elején megjelenhetne.

(1867) 15/11

Péché.

Ezzel végződik az indítvány. Elejére, a cím fölé pedig utólag ezt írta Péché: „nem engedélyeztetett”.

Pedig úgy látszik, hogy ezúttal a szélesebb szakmai közvélemény mozgósítására is kísérlet történt a javasolt szaklap érdekében. Két nappal azután, hogy Péché, a minisztérium falain belül, szolgálati úton, betérjlesztette javaslatát, *Félix Antal* aranyidkai kohónagy, a minisztérium falain kívül, a Magyarország Anyagi Érdekei c. hetilap nov. 17-i számában, a nyilvánosság előtt intézett felhívást „A magyar bányászat és kohászat szak-

férfiai s barátaihoz” [7]. A felhívás nem utal nyíltan Péché elképzelésére, de teljesen annak szellemében beszél, és azzal megegyező javaslatot tesz a szerkesztőt és a pénzügyminisztériumi támogatást illetően. Ez is kifejti, hogy a Mérnök Egyesület Közlönye „tulajdonképpen mérnöki szaklap”, amelynek kéthavonta megjelenő füzeteibe, érthető módon, a bányászatnak kevés hely marad. Ez utóbbinak tehát, az erdészethez hasonlóan, szüksége van „egy magyar szaklapra, mely úttörőnk volna bányáiparunk magyarosításánál”. Fogjon hát mindenki össze ennek érdekében:

1. „Kérjük meg mindenek előtt a magyar pénzügyminisztériumot, venné pártfogásába az alakulandó bányászati és kohászati szaklapot”, mint ahogy a bécsi Berg- und Hüttenmännische Zeitschrift is támogatást kap az osztrák kormánytól.

2. „A közlöny szerkesztése és kiadása történjék Budapesten, mint a hazának szívében”.

3. „A szerkesztőséggel bízássék meg egy, a magyar pénzügyi minisztériumban alkalmazott, szakavatott egyéniség . . .”

Nem kell tovább idéznünk. *Félix Antal* a Bányászati és Kohászati Lapok első szerzői közt bukkan fel nemsokára. 1869 elején pedig *Adler Károly* (Péché volt évfolyamtársa és barátja) kíséretében annak a bizottságnak is tagja volt, amely a minisztérium megbízásából a Mátrai Bányaegetlet üzemét vizsgálta felül. Nem sokkal utóbb tehát már jól kimutatható a személyes kapcsolat Péché és *Félix* között. Most, ezidőből, nincs rá adat. Alig hihető azonban, hogy két ennyire hasonló elképzelés, sőt konkrét javaslat, ennyire egyidőben, pusztán a véletlen játéka folytán, egymástól függetlenül jött volna létre. Inkább olyan ez, mint valami bekerítő hadművelet, ahol, a jó ügy érdekében, az egyik szárny oldalról, a közvélemény felől próbálja a hivatali úton elindított akciót segíteni.

Az akció, ha volt ilyen, nem járt sikerrel. A minisztérium birtokos-nemesi vezetése nem volt hajlandó az ügyet támogatni. Nem volna meglepő, ha így a lap elhalasztódnék jobb időkre. Ennek azonban az ellenkezője történt. Péché, viszonzulásként, habozás nélkül elhatározta, hogy a lapot azonnal létrehozza, — ha nem segítik, — akkor saját erejéből, saját vállalkozásban, saját kockázatára, egyetlen fillér tőke, vagyon és pénz nélkül is. Ettől nem lehet eltiltani.

A gyors elhatározást gyors keresztülvétel követte. A Magyar Mérnök Egyesület Közlönye már 1867 végén meleg pártolással ajánlotta olvasói figyelmébe az új vállalkozást, annak jeléül, hogy az új szaklap kiválása a régiből az Egyesület vezetőségével teljes, baráti összhangban ment végbe [8]:

„Bányászati és Kohászati Lapok cím alatt közlönyünk egyik tevékeny munkatársa, *Péché Antal* úr 1868 elejétől egy oly folyóiratot indít meg, mely kizárólag a bányászat és kohászat érdekeinek szentelve összpontosítja azon becses közleményeket, melyek egy szaklap hiánya miatt különféle lapokban szétszórva szoktak eddig megjelenni, és csak egy részben jutnak azon közönség tudomására, melynek számára irattak”.

Ezután jön, nyilván a Péchéől kapott tájékoztatás alapján, az új lap programjának ismertetése,

lényegében véve a nov. 15-i indítvánnyal meg-
egyezően, de néhol részletesebben. Így ott, ahol a
külföldi szakirodalomról esik szó. Eszerint a lap
„a külföld bányászati irodalmát folytonos figye-
lemmel kísérve minden újabb találmányról, ta-
pasztalásról, s más érdekes jelenségről azonnal,
gyorsan és híven tudósítandja a magyar bányász
közönséget, és azon lesz, hogy . . . (benne) minden
föltalálható legyen, mi a külföldi ilyenmű szak-
lapokban érdekes és nevezetes leendő”. Az ígért
nem véletlenül bizakodóbb és határozottabb. A
Közlöny ugyanazon számában, pár oldallal utóbb,
arról is szó esik, hogy a Mérnök Egyesület helyiségei
a Diana-fürdő épületének I. emeletén, naponta
9—12 és 3—9 közt nyitva állanak „az olvasó asz-
talokra kitett folyóiratokkal együtt”. Ezek közül
a külföldiek száma ekkor 14 volt, de a továbbiak
során egyre nőtt, részben előfizetés, részben pedig
azon csereviszony következtében, amelyet az
Egyesületnek különböző külföldi intézményekkel
és lapokkal már akkor sikerült létrehoznia. *Péché*
tehát most már jobban számíthatott arra, hogy *rend-
szeresen át tudja nézni a külföldi szaklapokat,*
amelyekre egyénileg aligha tudott volna mind előfizetni.
A Bányászati és Kohászati Lapok első évfolya-
mának számos névtelen, német, francia és angol
szaklapok nyomán készült ismertető közleménye
tanúskodik arról, hogy *Péché* személyesen igyekez-
ett e feladatnak minél jobban megfelelni.

Az előfizetési díjat 4 helyett 6 ft-ban kellett
megállapítani. A nyomtatást az Egyetemi Nyomda
helyett ezúttal is *Khór* és *Wein* végezte. *Péché* és
minden munkatársa hosszú időn át teljesen ingyen
dolgozott, tiszteletdíjat, szerkesztői apparátust te-
hát nem kellett fizetni. A kiadás és bevétel így
nagyjából egyensúlyba jött, bár a lap, *Sóltz Vilmos*
szerint, eleinte, a sok munka mellett, „még anyagi
áldozatokkal is járt” [9]. De *alig több mint másfél
hónappal az elutasítás után, 1868 januárban mégis
megjelent, és életben is maradt.*

Péché, tudjuk, három esztendeig, 1870 végéig
volt a lap kiadója, szerkesztője és főmunkatársa
egy személyben. 1871 elejétől kezdve a kiadást a
selmeci Akadémia, a szerkesztést pedig *Kerpely
Antal*, a kitűnő vaskohász, ekkor akadémiai tanár
vette át, aki egyébként *Péché* folyóiratának kezdet-
től fogva egyik legtevékenyebb munkatársa volt.

Bücsűszavában *Péché* azt írta, hogy „egész
megnyugvással” adja át a szerkesztői tisztségét, mert
meg van győződve arról, hogy a lap „most a leg-
jobb kezekbe kerül”. *Jakóby* azonban valószínű-
lennek tartotta, hogy *Péché* minden külön ok nélkül
adta volna ki kezéből ezt a „lelkéhez nőtt alko-
tást”. S e külön okot abban kereste, hogy a lapot,
saját közlönnyül, az Akadémia akarta megszerezni,
hozzá helybeli, saját szerkesztőt akart, *Péché*
viszont „szolgálata Pesthez kötötte”. *Jakóby*, meg-
kérdőjelezve, még azt a lehetőséget is fölveti, hogy
az átadást olyan „tárgyalások vagy rendelkezé-
sek” előzték meg, amelyek során *Péché* a minisz-
térium nyomásának engedve volt kénytelen Selmec
igényét teljesíteni.

Az, láttuk, előfordult, főleg eleinte, *Lónyay*
alatt, hogy *Péché* nem tudta saját javaslatait a
minisztériummal elfogadtatni. Azt azonban, hogy

a minisztérium, Selmec érdekében, ilyen nyomást
akart és tudott volna rá gyakorolni, még hozzá úgy,
hogy ezt *Péché* saját szavaival fedezze: ezt *Péché*
minisztériumi működésének, szerepének, ekkori
helyzetének beható vizsgálata alapján és világos
vonalú egyéni magatartását ismerve, valószínű-
lennek kell tartanunk. A minisztérium annyi nagy
feladattal halmozta el, Diósgyórtól a Zsilvölgyig,
Rézbányától Selmecig, s ezek végzése közben
annyi önálló intézkedést várt tőle, az akkori pénzü-
gyminiszter, *Kerkapoly Károly*, egykorú levelek
tanúsága szerint, oly sokra tartotta munkáját,
hogy eszükbe sem igen juthatott egy ilyen kérdés-
ben (saját lapja ügyében!) éppen a selmeci akadé-
mia kedvéért kényszeríteni bármire. *Péché* pedig
sokkal szorultabb egyéni helyzetben sem szokott
így fejte hajtani.

A helyzetet némileg jobban megvilágítja az a
levél, amelyet *Péché* előzőleg, 1870. okt. 3-án maga
intézett *br. Mednyánszky Dénes* selmeci főbánya-
grófhhoz, mint „a bányászati és erdészeti academiá
elnökéhez”. Ennek fogalmazványa is irathagyat-
ékában maradt ránk. Ez a másik olyan, a lap
történetére vonatkozó érdekes irat, amelyet kö-
zölni szeretnénk. Szövege alább következik [10]:

„Midőn 1868-ban a „Bányászati és Kohászati
Lapok”-at megindítottam, nem indokolhattam e
vállalatot egyébbel, mint azzal, hogy annak szük-
ségét mindenki érzi; nem létezett akkor biztos
adat, valjon szellemileg és anyagilag pártolni fogja-e
a közönség e vállalatot, s engem csak azon meg-
győződés indított a kezdeményezésre, hogy egy
oly vállalat, mely valójában hiányt pótol, bizonyo-
san pártolásra is találанд.

Ezen föltevésemben nem is csalatkoztam, az
idén a „Bányászati és Kohászati Lapok” harma-
dik évfolyamát fogja bevégezni, és *fenntartása
minden kormánysegély nélkül, egyedül a bányász
közönség pártfogása által teljesen sikerült.*

A lap eddig 300 példányban nyomtatott, ki-
adatik most 240 példány, *előfizető van 193 pél-
dányra.*

A lap költségvetése a következő:

szükséglet

24 ív nyomtatása à 22 ft.	528 ft.
8 rajz melléklet à 27 ft.	216 ft.
10 ív eredeti dolgozat után tisztelet díj à 20 ft.	200 ft.
14 ív fordítás után à 10 ft	140 ft.
kiadás s csomagolás	24 ft.
posta bélyeg 240 p. után	57 ft. 60
	<hr/>
	1,165 ft. 60

fedezet

193 előfizető à 6 ft.	1,158 ft.
hirdetési díjak legalább	150 ft.
	<hr/>
összesen	1,308 ft.
marad fölösleg a szerkesztőnek	142 ft. 40

Ez ugyan nem valami fényes eredmény, de
egyedül a szerkesztés csekély fáradságának meg-
jutalmazására elégségesnek tartom. Én ezeknél
fogva meg lennék elégedve az eddigi eredménnyel,

ha szerkesztőségem múlhatatlanul nem hozná azt magával, hogy olvasóim türelmét és elnézését túlságosan igénybe venni kénytelenítettém, mert *gyakori s hosszabb távollétem miatt nem vagyok képes úgy intézkedni, hogy a lap mindig a rendes időben pontosan megjelenjék.* Ezen körülménynek még azon káros oldala is van, hogy a beküldött hirdetéseknek felét nem vehetem fel, mert későn jelenének meg.

Ezen okokból bátor vagyok azon indítvánnyal járulni Méltóságodhoz, mint az academia elnökéhez: kegyeskedjék megfontolni, *valjon nem lenne-e czélszerűbb, és bányászati irodalmunk fejlesztésére üdvösebb, ha e lap kiadását és szerkesztését az academia tanárai vállalnák el?*

Én úgy hiszem, hogy ez által a lapnak belbecse csak növekednék, és a szerkesztők többen lévén, s több segéderővel is rendelkezvén, mint a mennyivel én rendelkezhettem, a lapnak rendes megjelenése is biztosítva lehetne, s végre talán a kiállítás sem kerülne Selmecezen annyiba, mint itt Pesten.

Egyébiránt az academiának költségvetésében is gondoskodva van a magyar bányászati irodalom pártolásáról, s ennél fogva, ha véletlenül a lap kiadása valami kis veszteséget is okozna, azt könnyen fedezni lehetne. Végre az academiái tanárok minden külön költség nélkül rendelkezhetnek az academia könyvtára számára járó folyóiratokkal, melyekből én csak igen keveset tarthattam, ennél fogva ők gyorsabban és teljesebben értesíthetnék a közönséget minden újdonságról.

Végre közbenjárásomat a lap érdekében itt a ministériumnál sokkal bátrabban érvényesíthetném, ha a lap tulajdonosa és szerkesztője nem én vagyok; míg most minden ilyen lépésem csak saját érdekemben állónak tűnnék föl.

Kérem Méltóságodat, legyen szíves ezen indítványomat az academia tanáraival közleni, és határozatukról engem mielőbb értesíteni . . .”

A külön ok tehát valóban megtalálható, de nem a selmeci Akadémia fellépésében, és nem is abban, hogy Péchet „szolgálatára Pesthez kötötte”, hanem éppen ellenkezőleg: abban, hogy *szolgálatára Pestről túl gyakran és túl hosszú ideig szólította el.*

Hogy ez mennyire így volt, az világosan kitűnik Péch különböző egykorú kiküldetési irataiból. Csak néhány főbb példa: 1868 tavaszán 40, kora ősszel 23 napig volt úton egyhuzamban, mert Nagybányát, Gyalárt, a Zsilvölgyet, Diósgyórt, Rézbányát kellett felülvizsgálnia. 1869 nyarán és őszén előbb 29, röviddel azután megint 74 napot töltött a Zsilvölgyben, szénbánya-feltárással, koksolási kísérletekkel, Vajdahunyadon a vasgyár tervének előkészületeivel, de közben Diósgyórról és Ungváron is. Midőn 1870. okt. 3-án *Mednyánszky-nak* e levelet megírta, alig két hete ért vissza egy 45 napig tartó kiküldetéséből, amelynek során a marosújházi bányatűz eloltásával, és újabb petrosényi, gyalári szemlével foglalkozott. És máris

megkapta az újabb kiküldetést, úgyhogy 5 nap múlva megint úton volt Erdély felé, ahol 52 napig maradt, és decemberben még Diósgyórra is fel kellett utaznia. Pedig valószínű, hogy nem is minden kiküldetéséről maradtak iratok. S ez így folyt a következő években is, mindaddig, amíg 1873 végén Selmece nem került. Inkább az a meglepő, hogy ennyi utazás, ennyi probléma, és közben annyi más, elintézendő ügy között hogy tudott egyáltalán eddig is, három éven át, egy kéthetenként megjelenő folyóiratot szerkeszteni és kiadni. Innen érthető, ha a szerkesztői üzenetekben néha hosszas távollétével menti a késedelmet, és ha egy-két szám, főleg ha a nyomda is lassabban készül el, hosszabb ideig várat magára. Valóban nagyon szíven kellett a lap ügyét viselnie, hogy ilyen feltételek közt is folytatta egészen addig, amíg úgy nem látta, hogy valóban jó kezeknek adhatja át. Nyilvánvaló volt, hogy *előbb-utóbb választania kell a szerkesztés és a rábizott nagy bányászati és kohászati feladatok végzése között.* Péch a szerkesztést adta át, de csak akkor, midőn a lap élete és jövője már biztosítva volt.

IRODALOM ÉS JEGYZETEK

- [1] *Jakóby László*: A Bányászati és Kohászati Lapok alapításának története és első negyedszázados fejlődése (Bányászati Lapok 89: 1956, 251—255, 315—316, és még több folytatásban).
- [2] *Vö. Lósy—Schmidt Ede*: A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet megalakulásának előzményei (A M. Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1927, 275—284), és u. ö., A Magyarország Anyagi Érdekei c. folyóirat, mint a Magyar Mérnök Egylet ideiglenes közlönye, 1866—1867 (Bp. 1929).
- [3] *Péch* cikkei: A zúzóerkek előkészítésénél eredő fogyatékről (M. Mérnök Egyesület Közlönye 1: 1867, 36—46), és u. ö., Kivonat a nagyi bányagazgatóság jelentvényéből (uo. 138—140). *Szinnyei József*: Magyar Írók (X. Bp. 1905, 635) tévesen datálja ezeket 1876-ból. Mindkettőnek fogalmazványa is ránk maradt 1867. júl. 10., ill. aug. 26. keltezéssel (*Péch Antal* iratainak gyűjteménye, szerző birtokában; Péch irod. hagyatéka 130).
- [4] *Péch* 1867. jún. 14-i folyamodványának fogalmazványa, Lónyay aug. 4-i válaszával és a Khor és Wein-cég aug. 26-i szerződésével együtt *Péch* iratai közt található (PA 129). A könyv 1869 elején jelent meg: *Péch Antal*, Az érczek előkészítésének elvei és gyakorlati szabályai (Pest 1869).
- [5] *Péch* irod. hagy. 132.
- [6] *Zsigmondy Vilmos*: Bányatan (I. Pest 1864). *Zsigmondy* a selmeci akadémián *Péch* évfolyamtársa volt, attól kezdve mindvégig szoros barátság fűzte őket egymáshoz; vö. *Péch Antal*: *Zsigmondy Vilmos emlékezete* (Bp. 1891).
- [7] *Félix Antal*: A magyar bányászat és kohászat szakfőiratai s barátaihoz (Magyarország Anyagi Érdekei 3: 1867, 376—377).
- [8] A Magyar Mérnök Egyesület Közlönye 1: 1867, 259—260. Ugyanezen lap hasábjain olvasunk az Egylet külföldi folyóiratairól (1: 1867, 266—267) és nemzetközi cseréjéről (2: 1868, 78).
- [9] *Sóltz Vilmos*: Emlékeszéd Péch Antal felett (Selmecebánya 1896).
- [10] *Jakóby*: i. m. 315—316.
- [11] *Péch* irod. hagy. 177.